

Koopkracht 2001-2010

*Een onderzoek naar de
koopkrachtontwikkeling van
gepensioneerden en werkenden*

Nibud 2010

Koopkracht 2001-2010

*Een onderzoek naar de
koopkrachtontwikkeling van
gepensioneerden en werkenden*

Nibud 2010

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Stichting PUSH, een samenwerkingsverband van de gepensioneerden verenigingen van

- Koninklijke Shell (VOEKS)
- Phillips (FPVG)
- Unilever (VUG)
- AkzoNobel (VGAN)
- Solvay Pharmaceuticals (VGSP)
- Corus Nederland (VOHM)
- Impress, voorheen Thomassen & Drijver Verblifa (VVP-TDV)

Inhoud

1	INLEIDING	2
2	SAMENVATTING	3
3	WIJZIGINGEN IN HET SOCIALE VOORZIENINGENSTELSEL VAN 2001 TOT 2010	5
4	METHODE	7
4.1	Werkwijze	7
4.2	Aannames	9
4.2.1	Huur of koop	9
4.2.2	Ziekenfonds of particulier	9
4.2.1	Lonen, prijzen, en pensioenen	11
4.2.2	Uitkeringen.....	12
4.2.3	Extra zorgkosten	13
5	RESULTATEN	14
5.1	Uitgebreide uitwerking	14
5.1.1	Alleenstaande met een AOW-uitkering.....	14
5.1.2	Alleenstaande met een AOW-uitkering en 10.000 aanvullend pensioen	17
4.2.2	Alleenstaande, loon = € 30.000	19
4.2.3	Alleenstaande, bijstandsuitkering	20
5.2	Overzicht koopkrachtmutaties	22
5.2.1	65-plussers	22
5.2.2	Werkenden	24
5.2.3	Chronisch zieken	25
5.3	Gepensioneerd en werkend vergeleken	27
	BIJLAGE 1. BELANGRIJKSTE BEDRAGEN EN PARAMETERS	29
	BIJLAGE 2. VOORBEELDHUISHOUDENS	31

1 Inleiding

Het Nibud brengt al jaren de koopkracht van huishoudens in kaart. In opdracht van de gezamenlijke ouderenbonden gebeurt dit sinds 2001. Hierbij wordt elk jaar gekeken hoe de koopkracht zich het volgende jaar ontwikkeld ten opzichte van het huidige jaar. In opdracht van Stichting Push heeft het Nibud voor een groot aantal voorbeeldhuishoudens in kaart gebracht hoe de koopkracht zich heeft ontwikkeld sinds 2001. In dit rapport worden de bevindingen gepresenteerd.

De koopkrachtberekeningen die vaak worden gepresenteerd zijn statisch van aard. Dat wil zeggen dat de huishoudsamenstelling gelijk blijft en dat er geen veranderingen optreden in het inkomen van het huishouden als gevolg van meer of minder werken, promotie of een andere baan. Op die manier kunnen beleidswijzigingen het beste in kaart worden gebracht. Op het moment dat er wel veranderingen in huishoudsamenstelling of de inkomenspositie worden betrokken in koopkrachtberekeningen, wordt er vaak gesproken van dynamische koopkrachtberekeningen. In dit rapport worden statische koopkrachtmutaties gepresenteerd.

Hierna wordt in het volgende hoofdstuk eerst een samenvatting gegeven van de uitkomsten. Daarna wordt in hoofdstuk 3 aantal belangrijke wijzigingen in het sociaal voorzieningenstelsel tussen 2001 en 2010 beschreven. In hoofdstuk 4 wordt de gebruikte methode aan bod, waarbij een aantal aannames worden toegelicht. Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de resultaten beschreven.

2 Samenvatting

In tabel 2.1 staan de uitkomsten van de berekeningen opgesomd en zijn de koopkrachtmutaties over de perioden 2001-2005, 2005-2010 en 2001-2010 af te lezen.

Tabel 2.1 Overzicht koopkrachtmutaties, 2001-2010

	2001-2005	2005-2010	2001-2010
Alleenstaand, bijstand	-3.8%	2.2%	-1.5%
Alleenstaande werkend € 15000	-1.5%	8.8%	7.3%
Alleenstaande werkend € 30000	-5.6%	5.8%	0.2%
Alleenstaande werkend € 40000	-4.9%	7.0%	2.2%
Alleenstaande werkend € 50000	-3.8%	4.9%	1.1%
Alleenstaande werkend € 75000	-3.0%	5.0%	2.0%
Alleenstaande werkend € 100000	-2.6%	5.1%	2.5%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 15000	-2.1%	1.7%	-0.4%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 30000	-5.1%	5.7%	0.7%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 40000	-3.6%	5.7%	2.1%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 50000	-3.7%	5.3%	1.6%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 75000	-3.1%	5.5%	2.4%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 100000	-2.7%	5.5%	2.8%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+2 dagen) € 15000	-0.9%	3.0%	2.1%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000	-1.5%	2.0%	0.4%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3) € 40000	-4.8%	7.5%	2.7%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 50000	-4.1%	6.4%	2.2%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 75000	-4.1%	7.9%	3.8%
Alleenstaande 65+, AOW € 0	-1.8%	6.6%	4.9%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 0	-1.1%	10.3%	9.2%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 0	-1.1%	10.3%	9.2%
Alleenstaande 65+, AOW € 1000	-1.8%	6.4%	4.5%
Alleenstaande 65+, AOW € 2500	-0.9%	6.9%	6.1%
Alleenstaande 65+ (lijfrente), AOW € 2500	-1.4%	6.2%	4.8%
Alleenstaande 65+, AOW € 5000	-0.9%	7.8%	6.9%
Alleenstaande 65+ (lijfrente), AOW € 5000	-3.2%	8.7%	5.5%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 5000	0.3%	11.6%	11.9%
Alleenstaande 65+, AOW € 10000	-1.9%	-0.1%	-2.0%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 10000	-1.3%	2.1%	0.8%
Alleenstaande 65+, AOW € 15000	-2.6%	-2.3%	-4.9%
Alleenstaande 65+, AOW € 20000	-3.1%	0.4%	-2.7%
Alleenstaande 65+, AOW € 30000	-2.7%	-1.9%	-4.6%
Alleenstaande 65+, AOW € 40000	-2.0%	-2.0%	-4.0%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 40000	-2.0%	-0.9%	-2.9%
Alleenstaande 65+, AOW € 50000	-1.7%	-2.0%	-3.7%
Alleenstaande 65+, AOW € 60000	-1.5%	-2.0%	-3.5%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 60000	-1.5%	-1.1%	-2.6%
Alleenstaande 65+, AOW € 75000	-1.2%	-1.9%	-3.2%
Echtpaar 65+, AOW € 0	0.4%	6.2%	6.6%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 0	1.4%	8.9%	10.3%

Echtpaar 65+, AOW € 2000	0.0%	5.8%	5.9%
Echtpaar 65+, AOW € 5000 & € 0	2.5%	5.4%	7.9%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 5000 & € 0	3.6%	7.2%	10.8%
Echtpaar 65+, AOW € 10000 & € 0	-1.6%	7.2%	5.5%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 10000 & € 0	-1.4%	9.1%	7.7%
Echtpaar 65+, AOW € 20000 & € 0	-2.3%	1.7%	-0.6%
Echtpaar 65+, AOW € 30000 & € 0	-1.3%	-1.1%	-2.5%
Echtpaar 65+, AOW € 20000 & € 10000	-1.6%	-0.3%	-1.9%
Echtpaar 65+, AOW € 40000 & € 0	-1.6%	-1.0%	-2.6%
Echtpaar 65+, AOW € 50000 & € 0	-1.4%	-1.0%	-2.4%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 50000 & € 0	-1.4%	-0.8%	-2.2%
Echtpaar 65+, AOW € 40000 & € 10000	-1.7%	-2.2%	-3.9%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 40000 & € 10000	-1.8%	-1.9%	-3.7%
Echtpaar 65+, AOW € 60000 & € 0	-1.2%	-1.1%	-2.3%
Echtpaar 65+, AOW € 50000 & € 12500	-1.7%	-2.4%	-4.0%
Echtpaar 65+, AOW € 75000 & € 0	-1.0%	-1.2%	-2.2%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 75000 & € 0	-1.0%	-1.0%	-2.0%
Echtpaar 65+, AOW € 60000 & € 15000	-1.4%	-4.2%	-5.6%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 60000 & € 15000	-1.4%	-4.1%	-5.4%
Echtpaar 65+, AOW € 75000 & € 18750	-1.4%	-4.2%	-5.6%

In de periode van 2001 tot en met 2005 daalde de koopkracht voor de meeste voorbeeldhuishoudens. De daling varieerde van ongeveer -5 tot -1 procent. Enkel gepensioneerde meerpersoonshuishoudens met een lager inkomen zijn er in koopkracht iets op vooruit gegaan.

In de periode van 2005 tot en met 2010 is de koopkracht van alle werkende voorbeeldhuishoudens gestegen. Ook voor gepensioneerden met een laag inkomen en een klein tot gemiddeld aanvullend pensioen steeg de koopkracht in die periode. Voor gepensioneerden met een hoger inkomen is de koopkracht van 2005 tot en met 2010 juist gedaald.

In de periode van 2001 tot en met 2010 steeg de koopkracht van de voorbeeldhuishoudens met enkel een AOW-uitkering harder dan van het voorbeeldhuishouden met een bijstandsuitkering.

De koopkracht van gepensioneerden met een klein aanvullend pensioen is minder hard gestegen dan van een alleenstaande met een laag inkomen. Werkende paren met een laag inkomen zijn er op achteruit gegaan en hun koopkracht heeft zich dan ook slechter ontwikkeld dan van gepensioneerden met een klein aanvullend pensioen.

De koopkracht van gepensioneerden met een hoger inkomen is gedaald en is achtergebleven ten opzichte van de werkenden met een hoger inkomen van wie de koopkracht over het algemeen is gestegen.

3 Wijzigingen in het sociale voorzieningenstelsel van 2001 tot 2010

Hieronder wordt kort ingegaan op enkele diverse regelingen die in de periode van 2001 tot 2010 zijn gewijzigd of ingevoerd en die van invloed zijn op de inkomsten en uitgaven van de voorbeeldhuishoudens waarvoor in dit rapport de koopkrachtveranderingen worden weergegeven. Natuurlijk zijn aanpassingen in de hoogte van belastingtarieven, heffingskortingen en toeslagen ook van invloed op de koopkrachtmutatie. Een overzicht van de hoogte van enkele belangrijke bedragen staat in bijlage 2.

In 2001 is het **nieuwe belastingstelsel** ingevoerd. Voor de inkomstenbelasting worden er drie soorten inkomen onderscheiden, het Btw-tarief ging omhoog er werden aftrekposten geschrapt en de inkomstenbelasting ging omlaag.

Per 1 januari 2002 is de **euro** ingevoerd. Een euro is 2,20371 gulden waard.

Per 2002 is de **vermenigvuldigingsfactor** ingevoerd voor buitengewone uitgaven. Bepaalde buitengewone uitgaven mogen worden vermenigvuldigd voor zover ze een bepaald bedrag overstijgen (311 euro in 2005) en het inkomen niet hoger is dan een vastgestelde grens gelijk aan de inkomensgrens van de tweede belastingschijf.

Vanaf 2004 is het mogelijk om de heffingskortingen die men niet te gelde kan maken als het inkomen te laag is en daardoor de inkomstenbelasting lager is dan de heffingskortingen. Deze Tegemoetkomingsregeling Buitengewone Uitgaven (**TBU**) wordt uitgevoerd door de Belastingdienst.

Per 1 januari 2005 is de **no-claimregeling** ingevoerd voor ziekenfondsverzekerden. Men kon tot een bedrag van 255 euro terugkrijgen als men geen of weinig gebruik maakte van zorg.

Een wijziging die met ingang van 2005 is ingevoerd en die van invloed is op de hypotheekrenteaf trek van hypotheekleningen die bijna zijn afgelost is de "**Wet Hillen**". Volgens de wet kan men een aftrekpost krijgen als de aftrekbare rente lager is dan het eigen woningforfait. De aftrek is gelijk aan het verschil tussen het eigen woningforfait en de eventuele aftrekbare rente.

In 2006 is het **nieuwe zorgstelsel** ingevoerd. Iedereen is voor ziektekosten bij een particuliere zorgverzekeraar verzekerd waarvoorheen een stelsel bestond van ziekenfondsverzekerden en particulier verzekerden. Het zorgstelsel bestaat uit een basisverzekering die verplicht is voor iedere Nederlander. Optioneel kan men zich extra

aanvullend bijverzekeren. Verder is de **zorgtoeslag** ingevoerd om mensen met een lager inkomen tegemoet te komen.

Ook per 2006 is de huursubsidie vervangen door de **huurtoeslag**. De regeling wordt niet langer uitgevoerd door het ministerie van VROM, maar door de belastingdienst. Het actuele inkomen is van belang in plaats van het inkomen van een of twee jaar geleden.

Per 1 januari 2008 is de no-claimregeling vervangen door het **verplichte eigen risico**. Het verplichte eigen risico bedroeg bij introductie 150 euro, in 2010 is dat opgehoogd naar 165 euro.

Ook is per 1 januari 2008 de **WW-premie** voor werknemers verlaagd naar nul procent.

Met ingang van 2009 wordt de algemene heffingskorting van de minstverdienende partner stapsgewijs afgebouwd in een periode van vijftien jaar. Dat geldt niet als de minstverdienende partner geboren is voor 1 januari 1972 of een jong kind heeft. In de berekeningen wordt de afbouw niet meegenomen.

In 2009 is de Wet Tegemoetkoming Chronisch Zieken en Gehandicapten (**WTGG**) ingevoerd. De aftrek van buitengewone uitgaven is beperkt en enkel specifieke zorgkosten mogen nog worden opgevoerd. Het ouderen- en chronisch ziekenforfait zijn verdwenen en de eigen bijdrage Wmo/AWBZ geldt niet meer als aftrekpost. Ook de premies voor de ziektekostenverzekering en de huisapotheek mogen niet meer worden afgetrokken. De drempel voor de specifieke zorgkosten is per 2008 al verlaagd, maar is per 2009 wel getrapt opgebouwd. De vermenigvuldigingsfactor voor specifieke zorgkosten is voor 65-minners verlaagd, voor 65-plussers niet. Het minimum bedrag aan specifieke zorgkosten om voor vermenigvuldiging in aanmerking te komen is vervallen.

In plaats van de aftrek is er een tegemoetkoming voor zorgkosten ingevoerd en is er een korting op de eigen bijdrage Wmo/AWBZ gekomen. De tegemoetkoming wordt uitgekeerd aan mensen die voldoen aan bepaalde criteria voor wat betreft medicijngebruik en ziektebeeld. Ook wordt onderscheid gemaakt in een lage en een hoge tegemoetkoming op basis van die criteria. De TBU blijft bestaan en wordt voortaan aangeduid met TSZ, tegemoetkoming specifieke zorgkosten.

4 Methode

4.1 Werkwijze

Er zijn door Stichting PUSH een aantal voorbeeldsituaties vastgesteld. De voorbeeldsituaties variëren in huishoudsamenstelling (een- of tweepersoons-huishoudens), leeftijdscategorie (65-min, 65-plus) en inkomen. De hoogte van het inkomen varieert voor werkenden van 15.000 tot 100.000 euro per jaar. Ook is onderscheid gemaakt naar een- en tweeverdieners. Voor ouderen zijn voorbeeldsituaties opgesteld voor huishoudens met enkel een AOW-uitkering en huishoudens met naast de AOW een aanvullend pensioen dat varieert van 1.000 tot 75.000 euro per jaar.

De voorbeelden pretenderen geen representatief beeld te geven van de inkomensverdeling van huishoudens in Nederland, maar kunnen als voorbeeld dienen voor vergelijkbare situaties. Zie voor een overzicht van de voorbeeldsituaties de tabel in bijlage 2.

Voor alle huishoudens is het besteedbaar inkomen berekend in 2001, 2005 en 2010. Hierbij is rekening gehouden met alle afdrachten en heffingskortingen waar het huishouden recht op heeft. Voor de berekening van de hoogte van het inkomen in 2005 (en 2010) ten opzichte van 2001 (en 2005) is gebruik gemaakt van cijfers van het CBS en CPB over loonstijging en pensioenontwikkeling. Vervolgens is het besteedbare inkomen van de diverse jaren met elkaar vergeleken. Het uitgangspunt is dat gerekend wordt met de bedragen van het betreffende jaar. In werkelijkheid kunnen sommige aanspraken gedeeltelijk het jaar ervoor of erna worden uitgekeerd, zoals de vakantietoeslag of de teruggaaf inkomstenbelasting.

Tegen de verandering in het inkomen, is de verandering van de uitgaven afgezet. Hierbij is rekening gehouden met de algemene inflatie en verandering van de premie voor de ziektekostenverzekering.

Op deze manier kan de verandering van de koopkracht worden berekend voor de overgang van 2001 naar 2005, voor 2005 naar 2010 en voor de hele periode van 2001 naar 2010. Voor de eerste periode van 2001 tot en met 2005, wordt de verandering van de inkomsten en de uitgaven uitgedrukt ten opzichte van het besteedbaar inkomen in 2001. En in de tweede periode ten opzichte van 2005. Het saldo van de inkomsten en uitgaven geeft dus de koopkrachtverandering in euro's weer over de betreffende periode.

De procentuele koopkrachtmutatie is voor beide perioden uitgedrukt ten opzichte van het basisjaar 2001. Hier is voor gekozen zodat de beide percentages hetzelfde

uitgangspunt hebben en daardoor bij elkaar opgesteld mogen worden. Het percentage geeft dus de koopkrachtmutatie weer over de betreffende periode uitgedrukt in bedragen uit 2001. De systematiek wordt in onderstaand schema verduidelijkt.

Tabel 4.1 Methode berekening koopkrachtmutatie

		Jaar	Maand
Besteedbaar inkomen (fictieve bedragen)	2001:	20.000	1.667
	2005:	22.000	1.833
	2010:	25.000	2.083
2001-2005			
Mutatie inkomsten 2001-2005		(1.833-1.667)	167
Mutatie uitgaven 2001-2005 (inflatie 8,6%)		(1.667*0,086)	<u>143</u> -
Saldo mutatie inkomsten min uitgaven			24
Koopkrachtmutatie 2001-2005		(24/1.667)	1,4%
2005-2010 methode 1			
Mutatie inkomsten 2005-2010		(2.083-1.833)	250
Mutatie uitgaven 2005-2010 (inflatie 7,9%)		(1.833)*0,079	<u>149</u> -
Saldo mutatie inkomsten min uitgaven			101
Koopkrachtmutatie 2005-2010		(101/1.833)	5,4%
2005-2010 methode 2			
Mutatie inkomsten 2005-2010		(2.083-1.833)	250
Mutatie uitgaven 2005-2010 (inflatie 7,9%)		(1.667*1.086*0,079)	<u>143</u> -
Saldo mutatie inkomsten min uitgaven			107
Koopkrachtmutatie 2005-2010		(107/1.667)	6,4%
2001-2010			
Mutatie inkomsten 2001-2010		(2.083-1.667)	416
Mutatie uitgaven 2001-2010 (inflatie 17,2%)		(1.667*0.172)	<u>287</u> -
Saldo mutatie inkomsten min uitgaven			129
Koopkrachtmutatie 2001-2010		(129/1.667)	7,7%

Om de koopkrachtmutatie in de periode van 2005 tot en met 2010 uit te drukken, kunnen verschillende methoden toegepast worden. Het jaar 2005 kan als uitgangspunt gekozen worden (methode 1). Daarbij wordt voor de stijging van de uitgaven het besteedbare inkomen uit 2005 geïndexeerd met de inflatie van 2005 tot en met 2010. Ook wordt het saldo van de verandering van de inkomsten en de uitgaven uitgedrukt ten opzichte van het besteedbare inkomen uit 2005. In de voorbeeldberekening levert dat een koopkrachtmutatie op van 5,4 procent.

Een tweede manier is om de koopkracht uit te drukken ten opzichte van het basisjaar 2001. Daarbij wordt de stijging van de uitgaven uitgedrukt als stijging ten opzichte van 2001. En wordt het saldo van de verandering van de inkomsten en uitgaven uitgedrukt ten opzichte van het besteedbare inkomen uit 2001. Dat levert een koopkrachtmutatie op van 6,4%.

Het voordeel van de eerste methode is dat de koopkrachtmutatie over de periode van 2005 tot en met 2010 zelfstandig valt af te lezen. Het nadeel daarvan is dat de koopkrachtmutatie niet zomaar opgeteld kan worden bij de mutatie over de eerste periode van 2001 tot en met 2005. Dat kan wel als de tweede methode gebruikt wordt (rekening houdend met kleine afrondingsverschillen).

4.2 Aannames

Hieronder worden een aantal aannames beschreven die van grote invloed kunnen zijn op de koopkrachtontwikkeling. Immers, het maakt nogal wat uit of iemand een eigen woning heeft of huurt. En zoals we zullen zien, kan het ook nogal wat uitmaken of iemand een hypotheek heeft afgelost of niet, of iemand een particuliere ziektekostenverzekering had, of via het ziekenfonds was verzekerd. Het is daarom van belang om de gemaakte vooronderstellingen te beschrijven.

4.2.1 Huur of koop

Huishoudens met een inkomen tot modaal hebben een huurwoning. Daarboven een koopwoning. Het modale inkomen bedroeg in 2001 26.319 euro. In bijlage 2 is per voorbeeldsituatie aangegeven of er voor een huur- of een koopwoning is gekozen.

De prijs van de huurwoning is gelijk aan de kortingsgrens. Deze bedroeg in 2001 299 euro en is geïndexeerd met het prijsindexcijfer. Voor huishoudens met een koopwoning wordt gesteld dat de hypotheekrente even hoog is als het eigenwoningforfait. Het eigenwoningforfait is afhankelijk van de WOZ-waarde van de woning en kan voor de voorbeeldhuishoudens met zeer uiteenlopende inkomens veel van elkaar verschillen. Als de hypotheekrente even hoog is als het eigenwoningforfait, dan vallen ze tegen elkaar weg in het bruto-netto traject.

4.2.2 Ziekenfonds of particulier

Personen met een inkomen tot de ziekenfondsgrens zijn in 2001 verzekerd tegen ziektekosten via het ziekenfonds. Daarboven heeft men een particuliere verzekering. De loongrens voor de ziekenfondsverzekering bedroeg in 2001 29.813 euro. In bijlage 2 is per voorbeeldsituatie aangegeven of er uitgegaan is van een ziektekostenverzekering via het ziekenfonds of via een particuliere verzekering. Partners met een inkomen beneden de ziekenfondsgrens zijn via het ziekenfonds verzekerd.

We gaan er vanuit dat particulier verzekerden een gemiddelde vergoeding kregen voor de premie van de ziektekostenverzekering.

De grens voor 65-plussers waaronder men verplicht verzekerd is via het ziekenfonds bedroeg 18.968 euro in 2001. Binnen bepaalde inkomensgrenzen konden 65-plussers kiezen hoe ze tegen ziektekosten verzekerd waren. 65-plussers die voor hun 65^e ziekenfonds verzekerd waren en tussen 60 en 65 jaar minimaal drie jaar ziekenfonds verzekerd waren, kon ook na 65 jaar ziekenfonds verzekerd blijven ongeacht het inkomen. Omgekeerd bleven particulier verzekerden ook particulier verzekerd. Alleen als het inkomen beneden de ziekenfondsgrens kwam, kon men eenmalig overstappen.

We gaan er in de berekeningen vanuit dat 65-plussers met een inkomen boven de ziekenfondsgrens particulier verzekerd zijn met een standaardpakketpolis. Bij deze polis hoorde een algemeen eigen risico. Partners van 65-plussers met een standaardpakketpolis zijn ook via deze polis verzekerd.

We gaan er verder vanuit dat 65-plussers elk jaar hun gehele verplichte eigen risico kwijt zijn. Ook krijgen ze geen eventuele no-claim terug.

De nominale premie voor de ziektekostenverzekering zit niet verwerkt in het Consumenten Prijsindexcijfer (CPI). Daarom is het van belang om te weten hoe hoog de gemiddelde premie is, zodat berekend kan worden hoeveel huishoudens hieraan meer of minder betalen. De premie voor de aanvullende ziektekostenverzekering zit sinds 2007 verwerkt in het CPI. Een overzicht van de gemiddelde premies voor de ziektekostenverzekeringen staat in tabel 4.2.

Tabel 4.2 Gemiddelde premies ziektekostenverzekeringen per persoon per maand

	2001	2005	2010
Nominale premie ziekenfonds	€ 12	€ 31	-
Premie particulier verzekering*	€ 97	€ 134	-
Standaard pakketpolis*	€ 129	€ 159	-
Nominale premie basisverzekering	-	-	€ 92
Aanvullende verzekering (incl. tandarts)	€ 15	€ 31	€ 25

* inclusief wettelijke bijdragen, exclusief gemiddelde bijdrage werkgever

Bron: Nibud, CPB

De nominale ziekenfondspremie bedroeg in 2001 gemiddeld 12 euro per maand (31 euro in 2005). De premie van de particuliere verzekering gemiddeld 97 euro per maand per persoon (134 euro in 2005). Dit is de gemiddelde premie van verschillende varianten met en zonder vast eigen risico. De gemiddelde premie voor de standaard pakketpolis, de particuliere verzekering voor 65-plussers, bedroeg in 2001 129 euro per maand (159 euro in 2005). De gemiddelde premies voor de particuliere verzekeringen is inclusief de wettelijke eigen bijdragen (MOOZ en WTZ). Deze bedroegen in 2001

respectievelijk 101 euro (81 euro voor 65-plussers) en 211 euro en in 2005 respectievelijk 130 euro (104 euro voor 65-plussers) en 404 euro.

Bij de standaard pakketpolis hoort een algemeen eigen risico van 45 euro per jaar. Veel werknemers ontvingen een bijdrage van de werkgever voor de premies van de particuliere verzekering. Gemiddeld genomen bedroeg die bijdrage in 2001 638 euro en in 2005 825 euro (CPB).

Naast de nominale premie bedroeg de inkomensafhankelijke premie voor de ziektefondsverzekering in 2001 7,95 procent van het bruto loon (8,2 procent in 2005), waarvan de werknemer 1,7 procent (1,45 procent in 2005) betaalde over maximaal 26.767 euro (33.000 in 2005). De premie over de AOW-uitkering bedroeg in 2001 ook 7,95 procent en over het aanvullend pensioen 5,95 procent (6,2 procent in 2005).

Gemiddeld genomen ontving men in 2005 102 euro no-claim korting (maximaal 255 euro). We gaan er in de berekeningen vanuit dat 65-plussers geen no-claim overhielden.

Gemiddeld genomen gebruikt men in 2010 92 euro van het verplichte eigen risico (maximaal 165 euro). We gaan er in de berekeningen vanuit dat 65-plussers hun volledige verplichte eigen risico gebruiken.

Los van de wijzigingen in de premies zijn er waarschijnlijk ook veranderingen opgetreden in de kosten die vergoed worden in de verschillende verzekeringen. De pakketten zijn hier verder niet uitgewerkt.

4.2.1 Lonen, prijzen, en pensioenen

Tabel 4.3 geeft de ontwikkeling van Consumenten Prijzen Index van alle huishoudens weer (CPIah) weer, de ontwikkeling van de gemiddelde CAO lonen en van de aanvullende pensioenen. De totaal kolom geeft de totale stijging ten opzichte van 2001 weer. De loonontwikkeling en de pensioenindexatie kan afwijken van de gemiddelde ontwikkeling voor bepaalde beroepsgroepen en pensioenfondsen. Zo volgen een aantal pensioenfondsen de afgeleide CPI, de CPI alle huishoudens of de loontwikkeling van de betreffende sector. Vanzelfsprekend zullen lagere of hogere indexaties dan gemiddeld leiden tot lagere dan wel hogere koopkrachtmutaties dan wanneer wordt uitgegaan van de gemiddelde indexatie.

Tabel 4.3 Ontwikkeling lonen, pensioenen en prijzen 2001-2010

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Totaal
Caio-lonen	3.8%	3.7%	2.8%	1.2%	0.8%	2.1%	2.0%	3.5%	2.8%	1.0%	21.6%
CPIah	4.2%	3.3%	2.1%	1.2%	1.7%	1.2%	1.6%	2.5%	1.2%	1.2%	17.2%
Pensioenen	4.3%	3.5%	3.5%	1.4%	0.3%	0.8%	3.0%	2.4%	0.2%	0.0%	16.0%

Bron: CBS (Statline), CPB (Centraal Economisch Plan 2003-2010)

De prijzen zijn sinds 2001 met 17,2 procent gestegen (CBS, 2010). De Cao-lonen zijn gemiddeld genomen met 21,6 procent gestegen (CBS, 2010). De pensioenen met 16,0 procent (CPB).

4.2.2 Uitkeringen

De ontwikkeling van de bijstandsuitkering (WWB) en de WAO-uitkering staan in tabel 4.4. Er zijn netto bedragen per jaar opgenomen. In de netto bedragen is rekening gehouden met de extra tegemoetkoming op de AOW-uitkering. Naast de uitkeringen is ook het wettelijk minimumloon opgenomen en het netto inkomen dat hoort bij een modaal inkomen. Dit is een geprikt inkomen net onder de loongrens voor het ziekenfonds; niet het statistische modale inkomen. De hoogte van het bruto modale inkomen bedroeg in 2001 27.000 euro, in 2005 28.500 euro en in 2010 32.500 euro. Verder is in de tabel de procentuele ontwikkeling van de uitkeringen en lonen weergegeven ten opzichte van 2001.

Tabel 4.4 Ontwikkeling van het minimumloon WWB- en AOW-uitkering*

	2001	2005	2010
Bedrag per jaar*			
• Netto minimumloon	11.969	13.188	15.060
• Netto inkomen modaal	18.209	19.824	22.932
• Netto WWB alleenstaande**	8.902	9.675	10.934
• Netto AOW alleenstaande**	9.261	10.428	12.352
• Netto AOW paar**	13.186	14.748	17.614
Stijging t.o.v. 2001 (%)			
• Netto minimumloon		1.10	1.26
• Netto inkomen modaal		1.09	1.26
• Netto WWB alleenstaande		1.09	1.23
• Netto AOW alleenstaande		1.13	1.33
• Netto AOW paar		1.12	1.34

* inclusief VT; ** inclusief tegemoetkoming

Uit tabel 4.4 valt af te lezen dat het netto minimumloon en het modale inkomen van 2001 tot en met 2005 zijn gestegen met 9 procent, evenals de netto bijstandsuitkering. Het netto AOW bedrag is harder gestegen met 13 procent voor alleenstaanden en 12 procent voor meerpersoonshuishoudens. Het verschil ten opzichte van de lonen en bijstandsuitkering komt doordat in het netto bedrag ook de (alleenstaande) ouderenkorting is verwerkt en er een extra toeslag op de AOW-uitkering is ingevoerd. In de periode van 2001 tot en met 2010 is het netto minimumloon en het netto modale inkomen gestegen met 26 procent. De bijstandsuitkering is gestegen met 23 procent en de AOW-uitkering met 33 procent voor alleenstaanden en 34 procent voor

meerpersoonshuishoudens. Het netto loon is harder gestegen dan de bijstandsuitkering. Dat komt vooral door het verlagen van de WW-premie naar nul procent.

4.2.3 Extra zorgkosten

Ouderen hebben vaak te maken met extra uitgaven in verband met zorg. In de standaard voorbeeldhuishoudens wordt hier geen rekening mee gehouden. Zorgkosten kunnen echter van grote invloed zijn op de bestedingsruimte van huishoudens. Daarom is er in een aantal voorbeeldsituaties ook rekening gehouden met extra uitgaven in verband met zorg. Er is een bedrag aan zorgkosten gespecificeerd van 500 euro per jaar in 2001. Dit bedrag komt overeen met het bedrag zoals dat eerder is gekozen bij voorgaande koopkrachtberekeningen in opdracht van de gezamenlijke ouderenbonden. Voor de navolgende jaren is dit bedrag geïndexeerd met de algemene prijsstijging. Het uitgangspunt is dat het bij deze zorgkosten gaat om kosten die in aanmerking komen voor de aftrek van buitengewone uitgaven en specifieke zorgkosten. Dat kunnen kosten zijn in verband met medicijnen, diëten of hulpmiddelen.

5 Resultaten

Hierna staan in paragraaf 5.1 voor een aantal voorbeeldhuishoudens de berekening van het besteedbare inkomen uitgewerkt en de verandering van de inkomsten en uitgaven evenals de koopkrachtontwikkeling. In paragraaf 5.2 wordt een overzicht gegeven van de koopkrachtmutatie van alle voorbeeldhuishoudens.

5.1 Uitgebreide uitwerking

De voorbeeldsituaties die hieronder staan uitgewerkt zijn een alleenstaande met een AOW-uitkering en een alleenstaande met een AOW-uitkering en een aanvullend pensioen van 10.000 euro.

In de tabellen is het bruto-netto traject uitgewerkt, met waar van toepassing de aftrek van buitengewone uitgaven en de betreffende heffingskortingen en toeslagen. Per situatie is vervolgens de verandering in de inkomsten en uitgaven uitgeschreven, evenals de koopkrachtmutaties, voor de overgang van 2001 naar 2005, 2005 naar 2010 en 2001 naar 2010.

5.1.1 Alleenstaande met een AOW-uitkering

In tabel 5.1 is het bruto-netto traject uitgewerkt voor een alleenstaande 65-plusser met een AOW-uitkering. We zien hoe het netto inkomen wordt berekend met de bruto AOW, de ZVW-premie die daarover berekend wordt, de aftrek van buitengewone uitgaven, de inkomstenbelasting en heffingskortingen. Bij het netto inkomen wordt de huur- en zorgtoeslag opgeteld om te komen tot het besteedbaar inkomen.

Tabel 5.1 Besteedbaar inkomen, alleenstaande AOW-uitkering

		2001	2005	2010
bruto AOW	(A)	10557	11694	13339
ZVW-premie AOW	(B)	839	959	940
<i>Buitengewone uitgaven</i>				
procentuele ziektefondspremie		839	959	-
nominale premie		327	738	-
huisapothek		23	23	-
ouderenaftrek		708	787	-
Totaal buitengewone uitgaven		1897	2507	0
Drempel buitengewone uitgaven		1182	1310	220
Totaal buitengewone uitgavenaftrek	(C)	715	1197	0
Belastbaar inkomen (A-C)		9842	10496	13339
Inkomstenbelasting		1422	1732	2074
algemene heffingskorting		704	910	925
(aanvullende) ouderenkorting		484	741	1102
Totaal heffingskortingen		1188	1651	2027
Te betalen belastingen na kortingen	(D)	234	81	47

Netto inkomen (A-B-D)	(E)	9484	10654	12352
Huurtoeslag	(F)	1639	1610	1678
Zorgtoeslag	(G)	-	-	735
Besteedbaar inkomen (E+F+G)		11123	12264	14764
Besteedbaar inkomen per maand	(F)	927	1022	1230

De bruto AOW is vooral in 2010 ten opzichte van de periode daarvoor gestegen door de extra tegemoetkoming. In 2010 bedroeg die toeslag bruto 34,26 euro per persoon per maand.

In 2001 en 2005 was er nog aftrek in verband met buitengewone uitgaven, namelijk het ouderdomsforfait, de premies voor de ziektekostenverzekering en het apothekersforfait. In 2005 was de aftrek hoger dan in 2001. Dit komt vooral door de gestegen premie voor de ziektekostenverzekering. In 2010 is er geen aftrek in verband met buitengewone uitgaven meer mogelijk.

Ondanks de versobering van de buitengewone uitgavenaftrek, neemt de uiteindelijk te betalen inkomstenbelasting af. Dat komt vooral door de stijging van de algemene heffingskorting en de ouderenkorting.

In 2010 heeft het huishouden recht op zorgtoeslag.

In de volgende tabel staat de verandering van de inkomsten en de uitgaven uitgeschreven voor de periode 2001-2005. Achtereenvolgens staat de verandering van het netto besteedbare inkomen weergegeven, de stijging van de premie voor de (aanvullende) ziektekostenverzekering, de stijging van de uitgaven door de inflatie en uiteindelijk de koopkrachtmutatie. De stijging van de premies voor de ziektekostenverzekering is apart benoemd, omdat die niet in het CPI verwerkt is. Het verplicht eigen risico is niet van toepassing in de periode 2001-2005. Met de inflatie is rekening gehouden door van het netto besteedbare inkomen in 2001 de premie voor de ziektekostenverzekering af te trekken en vervolgens te vermenigvuldigen met de cumulatieve prijsindexcijfers van de jaren 2002 tot en met 2005. De koopkrachtmutatie is de mutatie van het inkomen min de stijging van de ziektekostenpremie en de overige uitgaven. Hij wordt procentueel uitgedrukt ten opzichte van het besteedbare inkomen in 2001.

Tabel 5.2 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande AOW-uitkering, 2001-2005

Stijging inkomen	95		(1022 – 927) (H)
Stijging ziektekostenpremie*	34	-	(62 – 27)
Verplicht eigen risico	0	-	
Uitgaven (inflatie)	77	-	(927 – 27) * 8,6%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	-16		
Koopkrachtmutatie	-1,8%		(-16 / 927)

Uit tabel 5.2 valt af te lezen dat het inkomen met 95 euro steeg in 2005 ten opzichte van 2001. De premies voor de (aanvullende) ziektekostenverzekering stegen met 34 euro.

De uitgaven stegen met 77 euro als rekening wordt gehouden met een prijsstijging van 8,6 procent in 2005 ten opzichte van 2001. Het huishouden gaat er in de periode 2001-2005 16 euro per maand op achteruit. Dat komt overeen met een koopkrachtdaling van 1,8 procent.

In 2005 betaalt dit huishouden minder belasting dan in 2001. Dat komt door de hogere aftrek van buitengewone uitgaven in verband met de procentuele en nominale premie voor de ziektekostenverzekering. Daarnaast door de hogere algemene heffingskorting en de (aanvullende) ouderenkorting. Doordat de normhuur voor dit voorbeeldhuishouden in 2005 fors is gestegen ten opzichte van de normhuur in 2001 (van 162 naar 190 euro), neemt de huurtoeslag die hoort bij de huur rond de kortingsgrens af. Hierdoor stijgt het netto besteedbare inkomen van dit huishouden minder hard dan het netto inkomen. Verder zijn de premies voor de (aanvullende) ziektekostenverzekering meer dan verdubbeld.

In tabel 5.3 staat de koopkrachtmutatie voor de periode 2005-2010.

Tabel 5.3 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande AOW-uitkering, 2005-2010

Stijging inkomen	208		(1230 – 1022) (H)
Stijging ziektekostenpremie*	56	-	(117 – 62)
Verplicht eigen risico	14	-	(165 – 0)
Uitgaven (inflatie)	78	-	(927 – 29) * 7,9%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	61		
Koopkrachtmutatie	6,6%		(61 / 1022)

Uit tabel 5.3 valt af te lezen dat de koopkracht voor het huishouden in de periode van 2005 tot en met 2010 met 6,6 procent stijgt. Het inkomen is harder gestegen dan de uitgaven. In dit paatje is ook de invoering van het verplichte eigen risico verwerkt.

In 2010 hoeft dit huishouden weer minder belasting te betalen dan in 2005. Dit ondanks de afschaffing van het ouderdomsforfait en de versoering van de aftrek van buitengewone uitgaven. Dat komt door de verhoging van (aanvullende) ouderenkorting. De invoering van de zorgtoeslag zorgt voor een toename van het netto besteedbaar inkomen. De stijging van de premies voor de (aanvullende) ziektekostenverzekering en de invoering van het verplichte eigen risico zijn aanzienlijk, maar worden grotendeels gedekt door de zorgtoeslag. De AOW-uitkering is in 2010 ten opzichte van 2005 zodanig gestegen dat de koopkracht ook is gestegen.

In tabel 5.4 staat de koopkrachtmutatie voor de periode 2001-2010.

Tabel 5.4 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande AOW-uitkering, 2001-2010

Stijging inkomsten	303		(1230 – 927) (H)
Stijging ziektekostenpremie*	90	-	(117 – 27)
Verplicht eigen risico	14	-	(165 – 0)
Uitgaven (inflatie)	155	-	(927 – 27) * 17,2%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	45		
Koopkrachtmutatie	4,9%		(45 / 927)

Over de hele periode van 2001 tot en met 2010 is de koopkracht van dit huishouden gestegen met 4,9 procent.

5.1.2 Alleenstaande met een AOW-uitkering en 10.000 aanvullend pensioen

Dit huishouden is particulier verzekerd in 2001 en 2005 en ontvangt een bijdrage via de oudwerkgever.

Tabel 5.5 Besteedbaar inkomen, alleenstaande AOW-uitkering + € 10.000

		2001	2005	2010
bruto AOW	(A1)	10557	11694	13333
Aanvullend pensioen	(A2)	10000	10897	11596
ZVW-premie AOW	(B1)	0	0	940
ZVW-premie pensioen	(B2)	0	0	574
Bijdrage oud-werkgever	(B3)	638	825	-
Buitengewone uitgaven				
procentuele premie / wet. Bijdr.		638	825	-
nominale premie		1809	2374	-
huisapotheek		23	23	-
ouderenaftrek		708	787	-
Totaal buitengewone uitgaven		3178	4009	0
Drempel buitengewone uitgaven		2374	2623	411
Totaal buitengewone uitgavenaftrek		804	1387	0
Belastbaar inkomen		20391	22029	24935
Inkomstenbelasting		3236	4023	4448
algemene heffingskorting		704	910	925
(aanvullende) ouderenkorting		484	741	1102
Totaal heffingskortingen		1188	1651	2027
Te betalen belastingen na kortingen	(C)	2047	2372	2421
Netto inkomen (A-B-C)		19148	21044	20999
Zorgtoeslag		-	-	464
Besteedbaar inkomen		19148	21044	21464
Besteedbaar inkomen per maand	(F)	1596	1754	1789

Zowel in 2001 als in 2005 is er aftrek van de buitengewone uitgaven mogelijk. De aftrek is in 2005 fors gestegen door de stijging van de premies voor de (aanvullende) ziektekostenverzekering en de bijdrage van de oud-werkgever voor de particuliere ziektekostenverzekering. En hieraan gerelateerd de gemiddelde bijdrage van de

(ex)werkgever. Door de toename van de belastingtarieven, is de verschuldigde inkomstenbelasting gestegen. Dit wordt slechts gedeeltelijk gecompenseerd door de stijging van de heffingskortingen.

Tabel 5.6 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande AOW + € 10.000, 2001-2005

Stijging inkomen	158		(1754 – 1596) (F)
Stijging ziektekostenpremie	47	-	(198 – 151)
Verplicht eigen risico	17	-	(250 – 45) / 12
Uitgaven (inflatie)	124	-	(1596 – 151) * 8,6%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	-30		
Koopkrachtmutatie	-1,9%		(-30 / 1596)

Het netto besteedbare inkomen is gestegen met 158 euro en de ziektekostenpremies met 47 euro. Het eigen risico voor de standaardpakketpolis is in 2005 fors gestegen ten opzichte van 2001 (respectievelijk 250 en 45 euro). Per maand is dat een bedrag van 17 euro. De uitgaven zijn gestegen met 124 euro. Dit huishouden ging er tussen 2001 en 2005 1,9 procent op achteruit.

Tabel 5.7 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande AOW + € 10.000, 2005-2010

Stijging inkomen	35		(1788 – 1754) (F)
Stijging ziektekostenpremie	-81	-	(117 – 198)
Verplicht eigen risico	-7	-	(165 – 250) / 12
Uitgaven (inflatie)	125	-	(1596 – 151) * 7,9%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	-2		
Koopkrachtmutatie	-0,1%		(-2 / 1596)

De premies voor de particuliere ziektekostenverzekering (standaardpakketpolis) waren in 2005 hoger dan de premie voor de basisverzekering in 2010. De premies daalden met 81 euro per maand. Het eigen risico van de standaardpakketpolis was in 2005 hoger dan het verplichte eigen risico van de basisverzekering in 2010. Deze ontwikkelingen zijn in die periode positief voor dit huishouden. Maar de geringe stijging van het inkomen met 35 euro per maand, weegt hier niet geheel tegenop. Het huishouden ging er in 2010 ten opzichte van 2005 met 0,1 procent op achteruit.

Tabel 5.8 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande AOW + € 10.000, 2001-2010

Stijging inkomen	193		(1788 – 1596) (F)
Stijging ziektekostenpremie	-33	-	(117 – 151)
Verplicht eigen risico	10	-	(165 – 45) / 12
Uitgaven (inflatie)	248	-	(1596 – 151) * 17,2%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	-32		
Koopkrachtmutatie	-2,0%		(-32 / 1596)

Over de hele periode van 2001 tot 2010 ging een alleenstaande AOW'er met een aanvullend pensioen van 10.000 euro er 2,0 procent op achteruit. Ondanks dat het huishouden goedkoper is verzekerd tegen ziektekosten in het huidige zorgstelsel dan het was met de particuliere verzekering, is het inkomen is minder hard gestegen dan de uitgaven.

4.2.2 Alleenstaande, loon = € 30.000

Hieronder staat de berekening uitgewerkt voor een alleenstaande met een inkomen van 30.000 euro in 2001.

Tabel 5.9 Besteedbaar inkomen, Alleenstaande (€ 30.000)

	2001	2005	2010
bruto loon	30000	32617	36486
Pensioenpremie	703	1045	976
Basis sociale lasten	29297	31573	35510
Bijdrage werkgever part.verz.	638	825	-
WW-premie	811	961	0
Belastbaar inkomen	(A) 29124	31436	37850
Inkomstenbelasting	10262	11913	14332
algemene heffingskorting	1576	1894	1987
Arbeidskorting	920	1287	1489
Totaal heffingskortingen	2496	3181	3476
Te betalen belastingen na kortingen	(B) 7766	8731	10856
Besteedbaar inkomen (A-B)	21358	22705	24654
Besteedbaar inkomen per maand	(C) 1780	1892	2055

Ten opzichte van 2001 is de pensioenpremie gestegen. Ook de loonbelasting en de heffingskortingen zijn gestegen. Hierdoor is het besteedbaar inkomen in 2005 gestegen ten opzichte van 2001.

Tabel 5.10 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande (€ 30.000), 2001-2005

Stijging inkomsten	112	(1892 – 1780) (C)
Stijging ziektekostenpremie	71	- (209 – 138)
Verplicht eigen risico	0	-
Uitgaven (inflatie)	141	- (1780 – 138) * 8,6%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	-100	
Koopkrachtmutatie	-5,6%	(-100 / 1780)

In de periode van 2001 tot 2005 zijn de uitgaven meer gestegen dan de inkomsten. Ook de premies voor de particuliere ziektekostenverzekering zijn toegenomen. Ten opzichte van 2001 is de koopkracht in 2005 met 5,5 procent gedaald.

Tabel 5.11 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande (€ 30.000), 2005-2010

Stijging inkomsten	162	(2055 – 1892) (C)
Stijging ziektekostenpremie	-92	- (117 – 209)
Verplicht eigen risico	9	- (112 - 0)
Uitgaven (inflatie)	142	- (1780 – 138) * 7,9%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	103	
Koopkrachtmutatie	5,8%	(103 / 1780)

In de periode van 2005 tot 2010 stegen de inkomsten harder dan de uitgaven. De overgang van een particuliere ziektekostenverzekering naar de basisverzekering in het nieuwe zorgstelsel, draagt er aan bij dat de koopkracht toenam met 5,8 procent.

Tabel 5.12 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande (€ 30.000), 2001-2010

Stijging inkomsten	275		(2055 – 1780) (C)
Stijging ziektekostenpremie	-20	-	(117 – 138)
Verplicht eigen risico	9	-	(112 – 0)
Uitgaven (inflatie)	282	-	(1780 – 138) * 17,2%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	3		
Koopkrachtmutatie	0,2%		(3 / 1780)

Over de hele periode van 2001 tot en met 2010 is een alleenstaande met een inkomen van 30.000 euro er 0,2 procent op vooruit gegaan.

Een belangrijke oorzaak van de grote koopkrachtdaling in de periode van 2001 tot en met 2005 is de stijging van de premie voor de ziektekostenverzekering. Daar komt bij dat het huishouden bij dit inkomen in 2001 net onder de loongrens voor het ziekenfonds valt en in 2005 er net boven. Uitgangspunt is wel dat het huishouden net als in 2001 in 2005 particulier verzekerd was. Als een iets lager inkomen gekozen wordt, dat ook in 2001 onder de loongrens voor de ziekenfondsverzekering valt, dan zien we een iets lagere achteruitgang van de koopkracht. Echter, dan is de koopkrachtontwikkeling in de periode van 2005 tot en met 2010 ook fors negatief. De premie voor de ziekenfondsverzekering was in 2005 fors lager dan de premie voor de basisverzekering in 2010. En vanwege de hoogte van het inkomen heeft het huishouden geen recht op zorgtoeslag in 2010.

4.2.3 Alleenstaande, bijstandsuitkering

In tabel 5.13 is het besteedbaar inkomen van een alleenstaande met een bijstandsuitkering uitgewerkt.

Tabel 5.13 Besteedbaar inkomen, Alleenstaande WWB-uitkering

	2001	2005	2010
Netto WWB-uitkering	8902	9676	10.925
Zorgtoeslag	-	-	735
Huurtoeslag	1639	1586	1666
Besteedbaar inkomen	10.541	11.330	13.326
Besteedbaar inkomen per maand	878	944	1.110

Ten opzichte van 2001 is de huurtoeslag in 2005 lager. In 2010 is de huurtoeslag weer hoger. Mede door de zorgtoeslag is het besteedbare inkomen in 2010 fors gestegen.

Tabel 5.14 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande WWB-uitkering, 2001-2005

Stijging inkomen	66		(944 – 878)
Stijging ziektekostenpremie	34	-	(62 – 29)
Verplicht eigen risico	0	-	
No-claim	9		
Uitgaven (inflatie)	73	-	(878 – 29) * 8,6%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	-33		
Koopkrachtmutatie	-3,8%		(-33 / 878)

In de periode van 2001 tot 2005 zijn de uitgaven meer gestegen dan de inkomsten. Ook de premies voor de ziektekostenverzekering zijn toegenomen. Ten opzichte van 2001 is de koopkracht in 2005 met 3,8 procent gedaald.

Tabel 5.15 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande WWB-uitkering, 2005-2010

Stijging inkomen	166		(1.110 – 944)
Stijging ziektekostenpremie	56	-	(117 – 62)
Verplicht eigen risico	9	-	(112 - 0)
No-claim	-9		
Uitgaven (inflatie)	73	-	(878 – 27) * 7,9%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	19		
Koopkrachtmutatie	2,2%		(19 / 878)

In de periode van 2005 tot 2010 stegen de inkomsten harder dan de uitgaven. Dat komt vooral door de invoering zorgtoeslag. Het verplichte eigen risico valt weg tegen de afschaffing van de no-claimuitkering. Hierdoor stijgt de koopkracht met 2,2 procent.

Tabel 5.16 Verandering inkomsten en uitgaven, alleenstaande WWB-uitkering, 2001-2010

Stijging inkomen	232		(1110 – 878)
Stijging ziektekostenpremie	90	-	(117 – 27)
Verplicht eigen risico	9	-	(112 – 0)
Uitgaven (inflatie)	146	-	(878 – 27) * 17,2%
Totaal mutatie inkomsten min uitgaven	-14		
Koopkrachtmutatie	-1,5%		(-14 / 878)

Over de hele periode van 2001 tot en met 2010 is een alleenstaande met een bijstandsuitkering er 1,5 procent op achteruit gegaan.

5.2 Overzicht koopkrachtmutaties

Hieronder wordt eerst voor 65-plussers en vervolgens voor werkenden de koopkrachtmutaties weergegeven. Verder wordt er een apart overzicht gegeven van de koopkrachtmutaties van ouderen met extra zorgkosten.

5.2.1 65-plussers

In tabel 5.17 staat een overzicht van alle koopkrachtmutaties voor alleenstaande 65-plussers voor de drie perioden. Bij twee voorbeeldsituaties is sprake van een lijfrenteverzekering waarvan de uitkering niet geïndexeerd wordt.

Tabel 5.17 Koopkrachtmutaties van 65-plussers (alleenstaanden), 2001-2010

	2001-2005	2005-2010	2001-2010
Alleenstaande 65+, AOW € 0	-1.8%	6.6%	4.9%
Alleenstaande 65+, AOW € 1000	-1.8%	6.4%	4.5%
Alleenstaande 65+, AOW € 2500	-0.9%	6.9%	6.1%
Alleenstaande 65+ (lijfrente), AOW € 2500	-1.4%	6.2%	4.8%
Alleenstaande 65+, AOW € 5000	-0.9%	7.8%	6.9%
Alleenstaande 65+ (lijfrente), AOW € 5000	-3.2%	8.7%	5.5%
Alleenstaande 65+, AOW € 10000	-1.9%	-0.1%	2.0%
Alleenstaande 65+, AOW € 15000	-2.6%	-2.3%	-4.9%
Alleenstaande 65+, AOW € 20000	-3.1%	0.4%	-2.7%
Alleenstaande 65+, AOW € 30000	-2.7%	-1.9%	-4.6%
Alleenstaande 65+, AOW € 40000	-2.0%	-2.0%	-4.0%
Alleenstaande 65+, AOW € 50000	-1.7%	-2.0%	-3.7%
Alleenstaande 65+, AOW € 60000	-1.5%	-2.0%	-3.5%
Alleenstaande 65+, AOW € 75000	-1.2%	-1.9%	-3.2%

In de periode van 2001 tot en met 2005 gaan alle voorbeeldhuishoudens er op achteruit. De koopkrachtmutatie varieert van -3,2 tot -0,9 procent.

Een alleenstaande met enkel een AOW-uitkering en een kleine aanvullend pensioen van 2.500 euro procent ging er het minste op achteruit (-0,9 procent). Een alleenstaande met naast de AOW-uitkering een uitkering uit de lijfrenteverzekering van 5.000 euro ging er het meeste op achteruit met 3,2 procent. Doordat de uitkering niet geïndexeerd is, blijft het inkomen achter bij de uitgaven.

Bij een aanvullend pensioen van 15.000 tot 30.000 euro ging men er ruim 2,6 tot 3,1 procent op achteruit. De bijdrage van de ex-werkgever voor de particuliere ziektekostenverzekering zijn meegestegen met de premies. Hierdoor is er een hoger

belastbaar inkomen en moet er ondanks de gestegen heffingskortingen meer belasting betaald worden.

In de periode van 2005 tot en met 2010 varieert de koopkrachtmutatie voor de voorbeeldhuishoudens met alleenstaande 65-plussers van -2,3 tot 8,7 procent. De huishoudens met een lager inkomen gaan er op vooruit en de huishoudens met een hoger inkomen gaan er op achteruit. De vooruitgang wordt voornamelijk veroorzaakt door de invoering van de zorgtoeslag. Die compenseert de stijging van de premies voor de ziektekostenverzekering. De achteruitgang bij de huishoudens met een hoger inkomen, wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de ontwikkeling van de pensioenen achtergebleven is op de inflatie. Dit effect is verhoudingsgewijs het grootst bij de hoogste inkomens.

Tabel 5.18 Koopkrachtmutaties van 65-plussers (paren), 2001-2010

	2001-2005	2005-2010	2001-2010
Echtpaar 65+, AOW € 0	0.4%	6.2%	6.6%
Echtpaar 65+, AOW € 2000	0.0%	5.8%	5.9%
Echtpaar 65+, AOW € 5000 & € 0	2.5%	5.4%	7.9%
Echtpaar 65+, AOW € 10000 & € 0	-1.6%	7.2%	5.5%
Echtpaar 65+, AOW € 20000 & € 0	-2.3%	1.7%	-0.6%
Echtpaar 65+, AOW € 30000 & € 0	-1.3%	-1.1%	-2.5%
Echtpaar 65+, AOW € 20000 & € 10000	-1.6%	-0.3%	-1.9%
Echtpaar 65+, AOW € 40000 & € 0	-1.6%	-1.0%	-2.6%
Echtpaar 65+, AOW € 50000 & € 0	-1.4%	-1.0%	-2.4%
Echtpaar 65+, AOW € 40000 & € 10000	-1.7%	-2.2%	-3.9%
Echtpaar 65+, AOW € 60000 & € 0	-1.2%	-1.1%	-2.3%
Echtpaar 65+, AOW € 50000 & € 12500	-1.7%	-2.4%	-4.0%
Echtpaar 65+, AOW € 75000 & € 0	-1.0%	-1.2%	-2.2%
Echtpaar 65+, AOW € 60000 & € 15000	-1.4%	-4.2%	-5.6%
Echtpaar 65+, AOW € 75000 & € 18750	-1.4%	-4.2%	-5.6%

In de periode van 2001 tot en met 2005 varieert de koopkrachtontwikkeling voor paren van -2,3 tot 2,5 procent. Paren met enkel een AOW-uitkering zijn er 0,4 procent op vooruit gegaan. Het inkomen is harder gestegen dan de uitgaven. Door de hogere ouderenkorting hoefde er minder belasting betaald te worden.

De koopkrachtstijging van 2,5 procent bij het huishouden met een aanvullend pensioen van 5.000 euro, wordt onder andere veroorzaakt door de toename van de huurtoeslag. De normhuur is in 2005 lager dan in 2001.

Voor de huishoudens met een hoger aanvullend pensioen is niet alleen de premie voor de standaardpakketpolis gestegen, maar ook het eigen risico. Hierdoor zijn de uitgaven harder gestegen dan de inkomsten.

In de periode van 2005 tot en met 2010 is voor paren een gelijke trend zichtbaar als bij de alleenstaanden. Bij een lager inkomen is er een vooruitgang en bij een hoger inkomen een achteruitgang. De variatie is wel groter, namelijk van -4,2 tot 7,2 procent. In die periode is de AOW-uitkering fors gestegen. Dat is vooral zichtbaar bij de lage inkomens. Bij de hoge inkomens is de relatief lage indexatie van de pensioenen goed zichtbaar.

5.2.2 Werkenden

In tabel 5.19 staan de koopkrachtmutaties voor de werkende voorbeeldsituaties weergegeven.

Tabel 5.19 Koopkrachtmutaties werkenden, 2001-2010

	2001-2005	2005-2010	2001-2010
Alleenstaande werkend € 15000	-1.5%	8.8%	7.3%
Alleenstaande werkend € 30000	-5.6%	5.8%	0.2%
Alleenstaande werkend € 40000	-4.9%	7.0%	2.2%
Alleenstaande werkend € 50000	-3.8%	4.9%	1.1%
Alleenstaande werkend € 75000	-3.0%	5.0%	2.0%
Alleenstaande werkend € 100000	-2.6%	5.1%	2.5%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 15000	-2.1%	1.7%	-0.4%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 30000	-5.1%	5.7%	0.7%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 40000	-3.6%	5.7%	2.1%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 50000	-3.7%	5.3%	1.6%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 75000	-3.1%	5.5%	2.4%
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend € 100000	-2.7%	5.5%	2.8%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+2 dagen) € 15000	-0.9%	3.0%	2.1%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3) € 30000	-1.5%	2.0%	0.4%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3) € 40000	-4.8%	7.5%	2.7%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 50000	-4.1%	6.4%	2.2%
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4) € 75000	-4.1%	7.9%	3.8%

Over de hele periode van 2001 tot en met 2010 is er een gemengd beeld. De koopkracht van een alleenstaande met een inkomen van 15.000 steeg met 7,3 procent.

Bij alleenstaanden met een hoger inkomen steeg de koopkracht minder en varieerde van 0,2 procent bij een inkomen van 30.000 euro tot 2,5 procent bij een inkomen van 100.000 euro.

Bij paren met een kostwinner varieerde de koopkracht van -0,4 procent bij een inkomen van 15.000 euro tot 2,8 procent bij het hoogste inkomen. Bij tweeverdieners varieerde de koopkrachtmutatie van 0,4 procent bij een inkomen van 30.000 tot 3,8 procent bij het hoogste inkomen.

In de periode van 2001 tot en met 2005 zijn alle koopkrachtmutaties negatief. Het varieert van -0,9 tot ruim -5 procent en een uitschieter naar -5,6 procent. Het inkomen bleef achter bij de stijging van de uitgaven. De stijging van de inkomstenbelasting werd niet geheel gecompenseerd door de hogere heffingskortingen. Verder zijn de pensioenpremies gestegen evenals de premie voor de WW.

In de periode van 2005 tot en met 2010 zijn alle koopkrachtmutaties positief. Het varieert van 0,4 tot 5,8 procent met uitschieters van 7 en 8,8 procent. Dit wordt gedeeltelijk veroorzaakt door de afschaffing van de WW-premie en lagere pensioen- en VUT-premies. Maar grotendeels door de invoering van het nieuwe zorgstelsel waardoor de premies voor de ziektekostenverzekering goedkoper uitvallen dan voor voormalig particulier verzekerden het geval was.

5.2.3 Chronisch zieken

In tabel 4.20 staan de koopkrachtmutaties van een aantal voorbeeldhuishoudens met extra zorgkosten. Naast deze kosten, zijn de voorbeelden vergelijkbaar met de eerder bekeken voorbeeldhuishoudens.

Tabel 5.20 Koopkrachtmutaties van 65-plussers met extra zorgkosten, 2001-2010

	2001-2005	2005-2010	2001-2010
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 0	-1.1%	10.3%	9.2%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 5000	0.3%	11.6%	11.9%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 10000	-1.3%	2.1%	0.8%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 40000	-2.0%	-0.9%	-2.9%
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW € 60000	-1.5%	-1.1%	-2.6%

Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 5000 & € 0	1.4%	8.9%	10.3%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 10000 & € 0	3.6%	7.2%	10.8%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 50000 & € 0	-1.4%	9.1%	7.7%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 40000 & € 10000	-1.4%	-0.8%	-2.2%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 75000 & € 0	-1.8%	-1.9%	-3.7%
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW € 60000 & € 15000	-1.4%	-4.8%	-6.2%

De koopkracht van de voorbeeldhuishoudens met extra zorgkosten was in de periode van 2001 tot en met 2005 negatief en varieerde over het algemeen van -1,1 tot -2,0 procent. Uitzonderingen zijn de alleenstaande en het paar met een aanvullend pensioen van 5.000 en 10.000 euro (0,3 procent, 1,4 procent en 3,6 procent).

De koopkracht is iets minder negatief dan bij de voorbeeldhuishoudens zonder zorgkosten. De zorgkosten werden in 2005 beter gecompenseerd dan in 2001 het geval was. Dat komt met name doordat het in 2005 mogelijk was om een hoger bedrag aan buitengewone uitgaven af te trekken door de invoering van de vermenigvuldigingsfactor in die periode.

Net als bij de voorbeeldhuishoudens zonder zorgkosten, is de situatie met een aanvullend pensioen van 5.000 euro een uitschieter. Dit heeft vooral te maken met de hogere huurtoeslag en dat effect wordt in het geval van extra zorgkosten versterkt. De aftrek van buitengewone uitgaven zorgt voor een relatief laag inkomen en een relatief hoge huurtoeslag.

In de periode 2005-2010 is de koopkrachtmutatie voor chronisch zieken positief voor de voorbeeldhuishoudens met een lager inkomen en negatief bij een hoger inkomen. Bij de hogere inkomens is er vanwege de invoering van de WTCG geen mogelijkheid meer om buitengewone uitgaven af te trekken. Bij de lagere inkomens is dat nog wel het geval.

5.3 Gepensioneerd en werkend vergeleken

In de periode van 2001 tot en met 2005 is de koopkracht van de voorbeeldhuishoudens met inkomsten uit arbeid er over het algemeen meer op achteruit gegaan dan van de 65-plussers. Bij de werkenden varieerde de koopkrachtmutatie over het algemeen van ongeveer -2 tot -5 procent. Bij de gepensioneerden op enkele uitschieters na van -1 tot -3 procent.

Van 2005 tot en met 2010 steeg de koopkracht van werkenden voorbeeldhuishoudens gemiddeld tussen 3 en 6 procent. Bij de gepensioneerden varieerde de koopkrachtmutatie van -2 tot 7 procent.

In tabel 5.21 zijn de koopkrachtmutaties van gepensioneerden en werkenden met een ongeveer overeenkomstig inkomen naast elkaar gezet. In tabel 5.22 staan de meerpersoonhuishoudens weergegeven.

Tabel 5.21 Koopkrachtmutaties van gepensioneerd en werkend (alleenstaanden), 2001-2010

Gepensioneerden	2001-2010	2001-2010	werkenden
Alleenstaande 65+, AOW € 0	4.9%	1.5%	Alleenstaande, WWB-uitkering
Alleenstaande 65+, AOW € 1000	4.5%		
Alleenstaande 65+, AOW € 2500	6.1%		
Alleenstaande 65+, AOW € 5000	6.9%	7.3%	Alleenstaande werkend € 15.000
Alleenstaande 65+, AOW € 10.000	-2.0%		
Alleenstaande 65+, AOW € 15.000	-4.9%	0.2%	Alleenstaande, werkend € 30.000
Alleenstaande 65+, AOW € 20.000	-2.7%		
Alleenstaande 65+, AOW € 30.000	-4.6%	2.2%	Alleenstaande, werkend € 40.000
Alleenstaande 65+, AOW € 40.000	-4.0%	-1.1%	Alleenstaande, werkend € 50.000
Alleenstaande 65+, AOW € 50.000	-3.7%		
Alleenstaande 65+, AOW € 60.000	-3.5%	2.0%	Alleenstaande, werkend € 75.000
Alleenstaande 65+, AOW € 75.000	-3.2%	2.5%	Alleenstaande, werkend € 100.000

Tabel 5.22 Koopkrachtmutaties van gepensioneerd en werkend (meerpersoonshuishoudens), 2001-2010

Gepensioneerden	2001-2010	2001-2010	werkenden
Paar 65+, AOW € 0	6.6%		
Paar 65+, AOW € 2.000	5.9%	-0.4%	Paar, alleenverdiener € 15.000
Paar 65+, AOW € 5.000	7.9%		
Paar 65+, AOW € 10.000	5.5%	0.7%	Paar, alleenverdiener € 30.000
Paar 65+, AOW € 20.000	-0.6%	2.1%	Paar, alleenverdiener € 40.000
Paar 65+, AOW € 30.000	-2.5%	1.6%	Paar, alleenverdiener € 50.000
Paar 65+, AOW € 40.000	-2.6%	2.4%	Paar, alleenverdiener € 75.000
Paar 65+, AOW € 50.000	-2.4%		
Paar 65+, AOW € 60.000	-2.3%	2.8%	Paar, alleenverdiener € 100.000
Paar 65+, AOW € 75.000	-2.2%		
Paar 65+, AOW € 20.000 & € 10.000	-1.9%	2.1%	Tweeverdiener € 15.000 & € 5.000
Paar 65+, AOW € 40.000 & € 10.000	-3.9%	0.4%	Tweeverdiener € 30.000 & € 10.000
Paar 65+, AOW € 50.000 & € 12.500	-4.0%	2.7%	Tweeverdiener € 40.000 & € 15.000
Paar 65+, AOW € 60.000 & € 15.000	-5.6%	2.2%	Tweeverdiener € 50.000 & € 20.000
Paar 65+, AOW € 75.000 & € 18.750	-5.6%	3.8%	Tweeverdiener € 75.000 & € 30.000

In de periode van 2001 tot en met 2010 steeg de koopkracht van de voorbeeldhuishoudens met enkel een AOW-uitkering harder dan van het voorbeeldhuishouden met een bijstandsuitkering.

De koopkracht van gepensioneerden met een klein aanvullend pensioen is minder hard gestegen dan van een alleenstaande met een laag inkomen. Werkende paren met een laag inkomen zijn er op achteruit gegaan en hun koopkracht heeft zich dan ook slechter ontwikkeld dan van gepensioneerden met een klein aanvullend pensioen.

De koopkracht van gepensioneerden met een hoger inkomen is gedaald en is achtergebleven ten opzichte van de werkenden met een hoger inkomen van wie de koopkracht over het algemeen is gestegen.

Bijlage 1. Belangrijkste bedragen en parameters

	2001	2005	2010
Zvw-premie werkn	1.7%	1,45%	0
Zvw-premie werkg	6,25%	6,75%	7,05%
Zvw-premie AOW	7,95%	8,2%	7,05%
Zvw-premie pensioen	5,95%	6,2%	4,95%
Loongrens ZFW	29813	33000	
ZFW-grens 65-plus	18968	21000	
AWF-premie	5,25%	5,85%	0
Franchise AWF	13857	15080	16704
Tarief 1° schijf, incl.	32,35%	34,40%	33,45%
Tarief 2° schijf, incl.	37,6%	41,95%	41,95%
Tarief 3° schijf	42%	42%	42%
Tarief 4° schijf	52%	52%	52%
Tarief 1° schijf 65-plus, incl.	14,45%	16,50%	15,55%
Tarief 2° schijf 65-plus, incl.	19,70%	24,05%	24,05%
Grens 1° schijf	14870	16893	18218
Grens 2° schijf (cumulatief)	27009	30357	32738
Grens 3° schijf (cumulatief)	46309	51762	54367
Algemene heffingskorting	1576	1894	1987
Algemene heffingskorting 65-plus	704	910	925
Arbeidskorting laag	129	144	157
Arbeidskorting hoog	920	1287	1489
Arbeidskorting perc	1,751%	1,778%	1,737%
Arbeidskorting grens	7360	8100	9041
Arbeidskorting afbouwperc.	-	-	1,25%
Ouderenkorting	236	454	684
Ouderenkorting grens	27704	30778	34934
Aanvullende ouderenkorting	248	287	418
Ouderdomsforfait	708	787	-
Drempel BU laag	6214	6902	-
Drempel BU hoog	48437	53750	-
Drempel BU perc. laag	11,2%	11,2%	1,65%
Drempel BU perc. hoog	-	-	5,75%
Vermenigvuldigingsfactor BU	0	0,65	0,77
Vermenigvuldigingsfactor BU 65-plus	-	-	1,13
Zorgtoeslag grens	-	-	19529
Zorgtoeslag normperc. alleenst. min	-	-	2,7%
Zorgtoeslag normperc. alleenst.	-	-	5%

Zorgtoeslag normperc. meerpers. Min	-	-	5%
Zorgtoeslag normperc. meerpers.	-	-	5%
Zorgtoeslag standaardpremie	-	-	1262

Bijlage 2. Voorbeeldhuishoudens

Omschrijving	Inkomen 1	Inkomen 2	Woning- type	ZKV
Alleenstaand, bijstand	€ 8,902	€ 9,676	H	Z
Alleenstaande werkend	€ 15,000		H	Z
Alleenstaande werkend	€ 30,000		K	P
Alleenstaande werkend	€ 40,000		K	P
Alleenstaande werkend	€ 50,000		K	P
Alleenstaande werkend	€ 75,000		K	P
Alleenstaande werkend	€ 100,000		K	P
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend	€ 15,000		H	Z
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend	€ 30,000		K	P
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend	€ 40,000		K	P
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend	€ 50,000		K	P
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend	€ 75,000		K	P
Paar geen kinderen alleenverdiener werkend	€ 100,000		K	P
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+2 dagen)	€ 15,000	€ 5,000	H	Z
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3)	€ 30,000	€ 10,000	K	P
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+3)	€ 40,000	€ 15,000	K	P
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4)	€ 50,000	€ 20,000	K	P
Paar zonder kinderen tweeverdiener (5+4)	€ 75,000	€ 30,000	K	P
Alleenstaande 65+, AOW	€ 0		H	Z
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW	€ 0		H	Z
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW	€ 0		H	Z
Alleenstaande 65+, AOW	€ 1,000		H	Z
Alleenstaande 65+, AOW	€ 2,500		H	Z
Alleenstaande 65+ (lijfrente), AOW	€ 2,500		H	Z
Alleenstaande 65+, AOW	€ 5,000		H	Z
Alleenstaande 65+ (lijfrente), AOW	€ 5,000		H	Z
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW	€ 5,000		H	Z
Alleenstaande 65+, AOW	€ 10,000		H	P
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW	€ 10,000		H	P
Alleenstaande 65+, AOW	€ 15,000		K	P
Alleenstaande 65+, AOW	€ 20,000		K	P
Alleenstaande 65+, AOW	€ 30,000		K	P
Alleenstaande 65+, AOW	€ 40,000		K	P
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW	€ 40,000		K	P

Alleenstaande 65+, AOW	€ 50,000		K	P
Alleenstaande 65+, AOW	€ 60,000		K	P
Alleenstaande 65+ (zorgkosten), AOW	€ 60,000		K	P
Alleenstaande 65+, AOW	€ 75,000		K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 0	€ 0	H	Z
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW	€ 0	€ 0	H	Z
Echtpaar 65+, AOW	€ 2,000	€ 0	H	Z
Echtpaar 65+, AOW	€ 5,000	€ 0	H	Z
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW	€ 5,000	€ 0	H	Z
Echtpaar 65+, AOW	€ 10,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW	€ 10,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 20,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 30,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 20,000	€ 10,000	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 40,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 50,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW	€ 50,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 40,000	€ 10,000	K	P
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW	€ 40,000	€ 10,000	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 60,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 50,000	€ 12,500	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 75,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW	€ 75,000	€ 0	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 60,000	€ 15,000	K	P
Echtpaar 65+ (zorgkosten), AOW	€ 60,000	€ 15,000	K	P
Echtpaar 65+, AOW	€ 75,000	€ 18,750	K	P